

Alfabetisering NT2 van nieuwkomers

Jeanne Kurvers

Amersfoort
10 maart 2016

Overzicht

- Analfabeten versus lezers
- Leren lezen en schrijven: Wat en hoe?
- Enkele struikelblokken

Wai Ho

De duffe ei de meel

ein duffe zitte be een bik
mmm daale isse ooke een meel
tief tief lopt de meel
ikke legge een de bik
de duffe zeet de meele
de duffe lobbet
pak die teek-teek, meel.

I Analfabeten versus lezers

Enkele gegevens

Begrippen

- Analfabeet
- Anders-alfabeet
- Semi-alfabeet
- Functioneel analfabeet

Classificeren: Wat hoort er niet bij?

Antwoorden

- Lezers:
 - Foto, niet om te lezen
- Analfabeten:
 - Foto, want die hangt aan de muur
 - Krant, want die kun je weggooien als je hem uit hebt.
 - Brief, want die komt door de brievenbus
 - Brief, want die komt uit Marokko
 - Foto, want voor die andere heb je een zoon nodig
 - Foto, want dat is een plaatje, rest is om te lezen

Logisch denken?

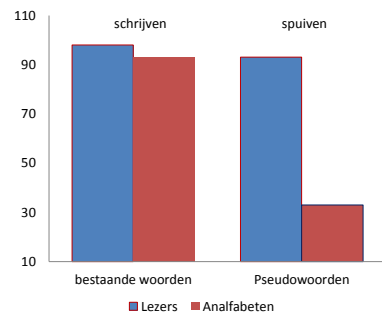
Syllogisme

*Alle vrouwen in Markije zijn getrouwd.
Fatma is niet getrouwd.
Woont Fatma in Markije?*

Antwoorden syllogismen

- Meeste lezers:
 - Nee, want alle vrouwen zijn daar getrouwd
- Analfabeten:
 - Nee, want ik ken Fatma, die woont hier.
 - Dat weet ik niet, ik ben daar nooit geweest.
 - Dat moeten we aan Fatma vragen.
 - Het kan helemaal niet dat er een land is waar alle vrouwen getrouwd zijn.

Nazeggen woorden: % correct

Castro-Caldas et al. (1998)

Segmenteren van zinnen

- Ik kom uit het zuid van Somalië
- In de winkel liggen veel appels en tomaten

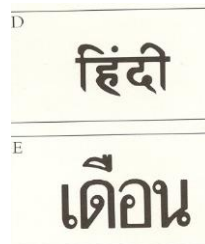
Segmentatie zinnen

- Lezers:
 - segmentatie in woorden
- Analfabeten:
 - Segmentatie op inhoud
 - Je hebt het Noorden en het Zuiden
 - In heel veel stukken, ieder een tomaat
 - Segmentatie in woordgroepen
 - In de winkel / liggen veel / appels en tomaten
 - Winkel / appel / tomaten

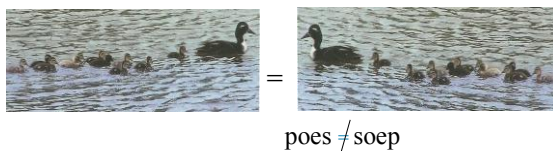
Grafische verschillen

- **Script** (vb. Cyrillisch, Arabisch, Latijns)
- **Orthografie** (vgl. Kuh, koe, you, to, too, moustache)
- **Schrijf/leesrichting**
 - links-rechts horizontaal (Latijns)
 - rechts/links horizontaal (Arabisch)
 - boven/beneden en rechts/links (Chinees/Japans)
 - boustrophedon (oud-Grieks)
- **Woordgrenzen** (vb. spaties)
- **Interpunctie** (?/ma)

Volgorde: Hindi en Thai

Oriëntatie en volgorde

21

Hoe? Het leerproces

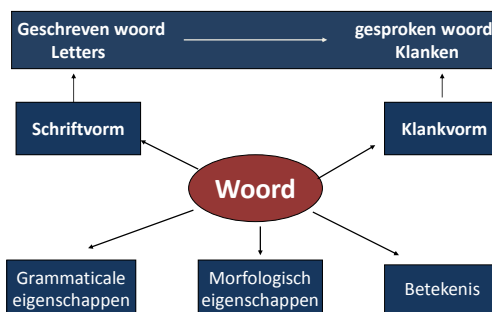
Woordherkenning

Wat staat hier?

- Pen
- Kip
- Deuk
- Brief
- Krant

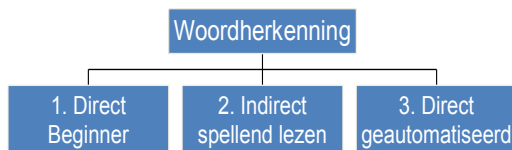
Woordherkenning

Brief

buik	maan eh roos eh vis?
weet ik niet	b-l-ie-f blief
brief	dreif
bee-er-ie-ee-ef	b-r-iet-t b-r-r-ei-f b-r-i-breif b-r-ie-f brief ...wat is brief?
d-r-ie-f d-r	prief
riem	post
b-r-ei-f breif	br-iet briet eh brief
br-ief brief	brie-f brief
br-eif blijf	brief
geit	vijf
briet nee brief	berieve

Stadia ontwikkeling woordherkenning

Stadia leren lezen

- Logografische fase
 - Globaal lezen/van buiten leren van woorden
- Alfabetische fase:
 - spellend lezen, letter voor letter verklanken
- Orthografische fase:
 - automatisering van verklanking, vloeiend lezen

Beginnende lezers

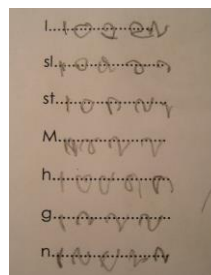
Kewarie

- Oe, oe, l lat is et?
- le iek k k e k kek op de klo kloek.
- Et het ies alle a as akt oe r oer
- Ik e het v l vluk en bak mij t t as.
- Het is d d dew dewalef uu uree.
- Ik ka na t tous met de f f fiet fiet.

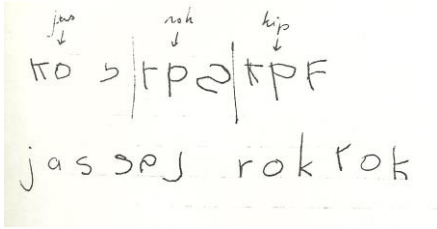
Wai Ho

De duffe ei de meel
ein duffe zitte be een bik
mmm daale isse ooke een meel
tief tief lopt de meel
ikke legge een de bik
de duffe zeet de meelee
de duffe lobbet
pak die teek-teek, meel.

Fatima schrijft

Jahmila

Kwaku's eerste briefje

ɑosevtok

Dictee

Deze appel is lekker	<i>disz ap/sz de n aplis lakr dejijze Apele is leker dez aapl is leker Dis apla is lekr de ze appel is lekkr</i>
Hoe gaat het?	<i>otg heti de gaat hel oegate o gat Het hoe gaatet Hou gaat het</i>

III

Enkele stuikelblokken

Stuikelblokken

- Woordkennis en woordbetekenis
- Klanken in (T1 en) T2
- Lettergreepstructuur in (T1 en) T2
- Zinsbouw in (T1 en) T2
- Tekstkenmerken
 - (verbindingswoorden, boekentaal, woordgebruik)
- Verraderlijk Nederlands
- Culturele kennis

Welk woord past bij het plaatje?

- maar
- naar
- raam
- ram
- laan

	durf verf scherf korf		Hans gans mens wens
De ... is nog nat.		Daar staat een ...	
	elf zelf half wolf		wolk balk melk dolk
Pas op voor die ...		Een ... schuift voor de zon.	
	-ng		-nk
	tang		ring
	vink		bank
	wang		tong
	pink		gang
	schept scherp scherf		schopt schokt schort
Dat mes is ...		Floor ... de bal weg.	

► ik kies een dier

maas	hier	kus
kaas	riem	mus
haas	mier	dus

► ik kies een naam

haak	maar	das
haan	haar	mis
hek	hen	mes

► ik kies een naam

daar	mark	nek	das
daan	maar	niek	hans
rok	man	kien	hak

speel	kraan	recht	rood
arm	goed	knal	din
hijs	band	vrien	door
van	hoog	el	mand
om	door	al	kaar
vlak	bij	nie	leen

17

Maak de woorden goed

speel	kraan	recht	rood
arm	goed	knal	din
hijs	band	vrien	door
van	hoog	el	mand
om	door	al	kaar
vlak	bij	nie	leen

17

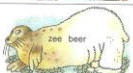

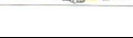

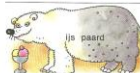
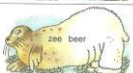

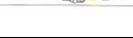

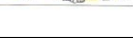

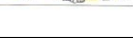
Talen verschillen

- Aantallen

	klinkers	medeklinkers
- Nederlands:	16	18
- Arabisch:	3 (6)	26
- Somalisch:	5	30
- Chinees	6 (x4)	22

 - Vgl. bus – boos – poes – bos – poos-pus – paus
 - Vgl. gil – geel – kil – kiel – keel – keer – geen – gen
- Structuur lettergrepen
 - km, mk, mkm (vb Tigrinya, Turks, Chinees)
 - km, mk, mmkm, mmkmm, mmmkm etc. (Nederlands)
 - Vgl. kat – krat – krant – het – hert – herfst, herfstorm

Kurvers, dec 2014

Carla	drinken	
Conny	en	
	cola	
Conny	Carla	
zijn	en	
	clowns	
Max		
zijn	cowboys	
	Nico	
	en	
	ijs	
	paard	
	zee	
	beer	
	hoorn	
	dij	
	hand	
	neus	
	geel	

14

Zinsbouw

- Woordvolgorde S(onderwerp), O (object) en V (werkwoord)
 - kind leest boek SVO (NI, Eng.)
 - kind boek leest SOV (Turks, Urdu/Hindi)
 - leest kind boek VSO (Klassiek Arabisch, Welsh)
- leest boek kind VOS (Tzotzil)
- boek kind leest OSV (Kabardisch)
- boek leest kind OVS (Hixkaryana)

(Vgl. Jan slaat Piet)

Ruimte

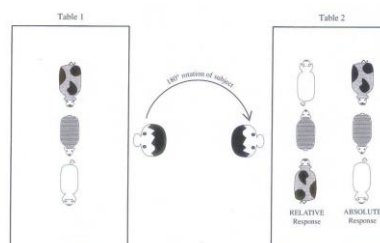

Figure 4.11. Recall task: animals-in-a-row

Stephen C. Levinson (2003) Space in Language and Cognition - Explorations in Cognitive Diversity, CUP.

Tekstbegrip

- **Op zwemles!**
- Stan zit op zwemles.
Jesse en Joeri ook.
Ze staan aan de rand van het zwembad.
Ze wachten op badmeester Koen.
- Wie zitten er allemaal op zwemles
 - Stan
 - Stan en Jesse
 - Stan, Jesse en Joeri

Idioom

- Wat is er aan de hand?
- Dat is niet in de haak
- Hein zit niet lekker in zijn vel
- De kat uit de boom kijken
- Een gat in de hand
- Een rib uit mijn lijf
- Een slag om de arm houden
- Aan de tand voelen
- Zwaar op de hand zijn

Culturele kennis

- Niko zet zijn schoentjes bij de schoorsteen.
Zou het paard ook dorst hebben?
- Moeder pakt de fles met ghee. Ze giet er wat van in een bakje. Dan steekt ze de dia aan.
- *“Gerben wachtte op de naderende Kameleon en riep: “Ha die schipper! Hebben jullie het meer weer onveilig gemaakt met die woeste boot?”*

Tot slot

- Alfa leerproces in principe hetzelfde, alleen ‘self-teaching device’ (eigen woordenschat als feedback) vaak afwezig.
- Kernlexicon belangrijk: werk met vertrouwde woorden
- Lees veel voor
- Let op klankverschillen met moedertaal/vooral klinkers lastig
- Veel lees oefeningen zijn voor NT2-alfabetisering taaloefeningen
- Let op tekstenmerken als verbindingswoorden en verraderlijk Nederlands.
- Maak goed onderscheid tussen leesfouten en uitspraakvarianten
- Anders-alfabeten weten al wat lezen is, kennen alleen het alfabetisch schrift nog niet

Bronnen

- Castro-Caldas A, Petersson KM, Reis A, Stone-Elander S, Ingvar M (1998), The illiterate brain. Learning to read and write during childhood influences the functional organization of the adult brain. *Brain : a journal of neurology* (1998); 121 (Pt 6), 1053-63
- Kurvers, J. (2002). *Met ongeletterde ogen. Kennis van taal en schrift van analfabeten*. Amsterdam: Aksant Academic Publishers.
- Kurvers, J. & K. van der Zouw (1990) *In de ban van het schrift. Over analfabetisme en leren lezen in een tweede taal*. Amsterdam: Swets & Zeitlinger.
- Kurvers, J., & Uri, H. (2006). Metalexical Awareness: Development, methodology or written language? *Journal of Psycholinguistic Research*, 35(4), 353-367
- Levinson, S. (2003), *Space in language and cognition. Explorations in cognitive diversity*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Muysken, P (2002), Verschillen en overeenkomsten tussen talen. In: R. Appel et al. (red.) *Taal en taalwetenschap*. Oxford: Blackwell, 287-308.